

Asia: VN/13118/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämistä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto säästöjen toteuttamistavoista

Tampereen kaupunki ilmaisee vakavan huolen kuntien ja hyvinvointialueiden kantokyvystä ja rahoituksen riittävydestä kestäväen kotoutumisen edistämisessä.

Hallituksen tavoitteena on lisätä maahanmuuttajien vastuuta omasta kotoutumisestaan, mutta palveluiden rahoituksesta leikkaamalla maahanmuuttajien tosiasialliset mahdollisuudet edistää omaa kotoutumistaan niukkenevat merkittävästi. Kestäväen kotoutumisen lähtökohtana on palvelutuotanto, joka mahdollistaa suomen kielen oppimisen, osaamisen kehittämisen työmarkkinoiden tarpeisiin sekä kestävien sosiaalisten ja ammatillisten verkostojen luomisen. Kotoutumisen kannalta keskeistä on huomioida myös lasten ja nuorten kotoutumista tukevat erityispalvelut osana kuntien peruspalveluita. Näillä ennaltaehkäistään mm. syrjäytymistä, segregatiota, koulupudokkuutta sekä yhteiskunnan eriarvoistumisen kehitystä.

Hallituksen tavoitteena on sopeuttaa valtion taloutta leikkaamalla valtion kotoutumisen määrärahoista, mutta samalla leikkaukset eivät tuo toivottua vaikutusta kokonaisuutena julkiseen talouteen. Kotoutumisen kokonaisvastuu siirtyy kuntiin sekä lakisääteisen palvelutuotannon muodossa että myös kuntien rahoitusvastuulle. Tämä voi tarkoittaa kuntataloudelle sopeuttamistarpeita tai veronkorotuksia. Esimerkiksi Tampereen väestönkasvusta vuosien 2023–2024 aikana puolet on tullut maahanmuuton vaikutuksesta ja tämä tarkoittaa lisääntyntä palvelutarvetta kaikkien ikäryhmien, mutta etenkin lasten, nuorten ja työikäisten aikuisten palveluissa.

Kuntien kantokyvyn mukaan kunnilla on toisistaan poikkeavat taloudelliset mahdollisuudet edistää kotoutumista ja riski kotoutumisen epäonnistumiselle pitkällä aikavälillä on kansallisesti suuri. Leikkausten myötä kuntien taloudellinen kantokyky heikkenee kotoutumisen edistämisessä, ja heijastevaikutukset kuntien ja yhteiskunnan näkökulmasta ovat merkittäviä. Kotoutumisen

palveluista leikattaessa suurena riskinä alueellisesti on voimistuva segregatiokehitys, lasten tilanteen heikentyminen ja heikot oppimistulokset, maahanmuuttajien työttömyyden kasvu, perheiden huono-osaisuuden lisääntyminen sekä mielenterveyshaasteiden ja jopa rikollisuuden lisääntyminen.

Kuntatalouden tilanne tulevina vuosina on erittäin haasteellisten jo ilman näitä suunniteltuja leikkauksia. Kuntatalouteen kohdistuu valmiiksi paineita TE-määrärahaileikkausten sekä lainsäädännön kautta lisääntyvien tehtävien muodossa esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen sektoreilla.

Tampereen kaupunki huomauttaa, että valtion budjetin 58 milj. euron säästö kohdistuu kokonaisuudessaan kuntien ja hyvinvointialueen rahoitukseen, jolla on tuotettu ensisijaisesti palveluja, ei hallinnollisia toimia. Samaan aikaan valtion rahoitusleikkaus kotoutumisen osa-alueella ei kohdistu valtion organisaatioiden kuten ELY-keskusten tai KEHA-keskuksen määrärahoihin, joissa hallinnollinen työ korostuu. Näin ollen Tampereen kaupunki katsoo, että leikkaukset kohdistetaan yksipuolisesti lapsille, nuorille ja työikäisille aikuisille suunnattuihin kotoutumista tukeviin palveluihin. Tampereen kaupunki pyytää edelleen kiinnittämään huomiota aluehallintouudistukseen ja sen myötä haettaviin säästöihin, jotka koskevat myös eri viranomaisten vastuulla olevia kotoutumisen hallinnollisia tehtäviä.

Lausunto laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta leikkauksesta (ml ns. korvausasetus)

Tampereen kaupunki katsoo, että kesällä 2024 lausunnoilla olleeseen korvausasetukseen verrattuna valtion avustuksena maksettavia pakolaisten laskennallisia korvauksia ollaan leikkaamassa merkittävästi. Raskaimmin leikkaukset kohdistuvat alle 7-vuotiaista maksettaviin korvauksiin, joista leikataan esityksen mukaan yli 60 prosenttia. Hallitus perustelee laskennallisten korvausten leikkauksia sillä, että samanaikaisesti toteutetaan norminpurkuja, joiden väitetään tuottavan kunnille ja hyvinvointialueelle säästöjä esimerkiksi hallinnollisten tehtävien vähenemisen kautta.

Tampereen kaupunki katsoo, että nyt toteutettava norminpurku ei kuitenkaan ole missään suhteessa laskennallisiin korvauksiin kohdistuvien leikkauksien kanssa.

Leikkaukset, esitys kesällä 2024 vs. esitys syksyllä 2024:

- o Alle 7-vuotiaat: 7059 euroa -> 2741 euroa
- o Yli 7-vuotiaat: 2511 euroa -> 2052 euroa
- o Lisäksi yli 18-vuotiaiden 1. vuosi 7741 euroa -> 7814 euroa (jolloin ensimmäisen vuoden korvaus yhteensä 9 866 euroa)

Valtion kunnille maksaman laskennallisen korvauksen turvin on kunnissa järjestetty laajasti kotoutumista tukevia palveluita erilaisista syistä kuntaan muuttaville maahanmuuttajille. Erityisesti peruspalvelujen puolella kuten varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa, rahoituksen avulla on pystytty turvaamaan alkuvaiheen suomen kielen oppimisen tuki maahanmuuttajalapsille ja perusopetuksen S2-tuki, jotta siirtyminen valmistavasta opetuksesta tavalliseen opetukseen olisi mahdollisimman nopea ja sujuva. Lapsille suunnatun lisätuen lisäksi perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä koulun ja kodin välillä on pystytty paremmin järjestämään, mikä on kotoutumisen onnistumisen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyn kannalta kriittistä.

Lausunto kumottaviksi esitetyistä pykälistä (normin purku)

Hallitus esittää kumottavaksi pykälää monialaisesta osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviosta ja monialaisesta kotoutumissuunnitelmasta. Uuden 1.1.2025 voimaan tulevan kotoutumislain esityksessä on arvioitu, että monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvion ja monialaisen kotoutumissuunnitelman tarve olisi valtakunnallisesti noin 580 henkilöllä vuodessa. Tampereen kaupunki on arvioinut, että Tampereella se tarkoittaisi noin 30–40 monialaista arviota ja suunnitelmaa vuodessa.

Vaikka laki monialaisesta osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviosta ja monialaisesta kotoutumissuunnitelmasta kumottaisiin, pitää näille kotoutuja-asiakkaille joka tapauksessa tehdä lainmukaiset normimuotoiset arviot ja suunnitelmat, jolloin tosiasiallisia säästöjä ei synny. Mikäli asiakkaan tilanne edellyttää sosiaali- ja terveyspalvelujen koordinaatiota ja yhteensovittamista, tulee yhteistyö hyvinvointialueen kanssa joka tapauksessa hoitaa tavalla tai toisella.

Perheen kotoutumissuunnitelman osalta volyymit ovat hyvin pieniä, mutta jos tilanne vaatii koko perheen tilanteen tarkastelua sosiaali- ja terveyspalvelujen tuen näkökulmasta, on kunnan huolehdittava asiakasohjauksesta hyvinvointialueen palveluihin. Nämä tehtävät lähtevät asiakkaiden tosiasiallisesta palvelutarpeesta ja eivät näin vähennä kuntien hallinnollista työtä.

Lausunto kevennettävistä tehtävistä (normin purku)

Lainsäädäntö (hallintolaki ja kotoutumislaki) velvoittaa kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyöhön, mutta yhteiset työkalut sitouttavat mainitut osapuolet yhteistyön tekemiseen. Asiakkaan palvelutarve saattaa edellyttää monialaista yhteistyötä, joten lakisääteisten veloitteiden purusta huolimatta, osaamisen ja kotoutumisen palvelutarvearvioita sekä kotoutumissuunnitelmia on tehtävä monialaisesti. Monialainen yhteistyö tuo säästöjä asiakkaan nopeamman kotoutumisen myötä.

Hallitus esittää, että kunnan kotoutumishojelman laadintaa kevennetään ja kunnan raportointivelvoite ELY-keskuksiin puretaan.

Kunnan kotoutumishjelma-asiakirjan laadinta ei lakiesityksen muodossa aiheuta kunnille erityistä hallinnollista työtä, jonka poisjättäminen voisi tuoda toivottuja säästöjä. Kotoutumishjelma palvelee kunnan kotoutumisprosessia ja poikkihallinnollista yhteistyötä ja on kotoutumisen edistämässä konkreettinen työväline, joka on jo nyt laajasti käytössä. Sama koskee kunnan maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmän kumoamista. Kotoutumisen edistämiseksi alueella kuntien on välttämätöntä tehdä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa ja vahvistaa asiakasohjausta palvelutarvetta vastaavien palvelujen piiriin. Tästä syystä Tampereen kaupunki katsoo, että kunnan maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen yhteistyöryhmän muodostamiseen velvoittavan lain kumoaminen ei tuo toivottuja säästöjä kuntiin.

Tampereen kaupunki kannattaa hallituksen esitystä kuntien ELY-keskuksiin suuntautuvan raportointivelvoitteen purkamisesta.

Mikkonen Tuula

Tampereen kaupunki - Päätös: apulaispormestari Jouni Markkanen
21.10.2024 § 23. Lisätietoja lausunnosta: kansainvälisen osaamisen
palvelujen johtaja Mari Taverne, p. 040 801 2686,
etunimi.sukunimi@tampere.fi